

De Dr. P.A. Tiele-Stichting stelt zich ten doel om de wetenschap van het boek in al haar aspecten te bevorderen. Om een nauwere samenwerking tussen alle branches en beroepsgroepen in de wereld van het boek te bewerkstelligen heeft zij een samenwerkingsverband tot stand gebracht waarin wetenschappelijke en marktgelieerde organisaties en instellingen zijn vertegenwoordigd.

AANGESLOTEN ORGANISATIES

Academie der Kunsten, Universiteit Leiden
BNO (Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers)
Boekwetenschap en handschriftenkunde, Universiteit van Amsterdam, Leerstoelgroep-
Book and Digital Media Studies, Universiteit Leiden, Masteropleiding-
CB (Centraal Boekhuis)
Drukwerk in de Marge, Stichting ~
FOBID, Netherlands Library Forum
KB (Koninklijke Bibliotheek)
Koninklijke Boekverkopersbond
KVB (Koninklijke Vereniging van het Boekenvak)
Letterkundig Museum en Documentatiecentrum (NLMD)
Museum Enschedé
Museum Meermanno
NBV (Nederlandse Boekhistorische Vereniging)
Nederlands Genootschap van Bibliofielen
Nederlandsche Vereeniging van Antiquaren (NVVA)
NUV (Nederlands Uitgeversverbond)
SGKJ (Stichting Geschiedenis Kinderen Jeugdliteratuur)
SIOB (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken)
Stichting Lezen
Stichting Handboekbinden
Universiteitsbibliotheek Universiteit van Amsterdam (UBA)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Leiden (UBL)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Utrecht (UBU)
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam (UB-VU)

WETENSCHAPPELIJKE ADVIESRAAD

Prof. dr. J.A.A.M. Biemans, voorzitter
Prof. dr. J.A. Baggerman
Prof. dr. J. Boter
Prof. dr. J.M.H.J. Hemels
Prof. dr. P.G. Hoftijzer
Prof. dr. A.A. den Hollander
Prof. dr. E.A. Kuitert
Prof. dr. D.H. Schram
Prof. dr. T.H.P.M. Thomassen
Prof. dr. h.c. G.A. Unger

Donateurs

De Tiele-Stichting wordt niet gesubsidieerd. Donateurs zijn daarom van harte welkom. Zij ontvangen de *Nieuwsbrief*, worden uitgenodigd voor de Tiele-lezingen en worden op de hoogte gehouden van alle activiteiten van de stichting. Voor een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar wordt u donateur. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van de stichting: info@tiele-stichting.nl.

Sponsors

Amsterdam University Press
Bohn Stafleu van Loghum
Centraal Boekhuis
Gottmer Uitgevers Groep
Koninklijke Bibliotheek
WPG Uitgevers
Museum Meermanno
De Dr. P.A. Tiele-Stichting is hen zeer erkentelijk voor hun bijdragen.

Nieuwsbrief

De *Nieuwsbrief* van de Dr. P.A. Tiele-Stichting verschijnt onregelmatig, maar tenminste tweemaal per jaar, onder redactie van Maaïke Napolitano -Rietrae en Susan Derksen. Berichten en mededelingen kunt u sturen naar het secretariaat van de stichting of mailen naar info@tiele-stichting.nl.

BESTUUR

Voorzitter
Els van Eijck van Heslinga

Secretaris

Susan Derksen

Penningmeester

Marieke van Delft

Leden

Martijn David
Adriaan van der Weel
Barry Wiebenga
Jan-Peter Wissink

COÖRDINATOR

Maaïke Napolitano-Rietrae

COLOFON

DR. P.A. TIELE-STICHTING
Koninklijke Bibliotheek
Postbus 90407
2509 LK Den Haag

T 070 314 02 92
F 070 314 05 12
E info@tiele-stichting.nl
I www.tiele-stichting.nl

KvK AMSTERDAM 41 20 47 37
POSTBANK 59 90 08
FORTIS BANK 83 00 85 084

BASISONTWERP
Yolanda Huntelaar, Amsterdam

DR. P.A. TIELE-STICHTING

Samenwerkingsverband voor Boekwetenschap in Nederland

NIEUWSBRIEF

29 NOVEMBER: TIELE-LEERSTOELDAG

Op vrijdag 29 november nemen de Tiele-hoogleraren u weer mee in de wereld van het boekhistorisch onderzoek tijdens de zesde editie van de Tiele-leerstoeleendag, die wederom in de aula van de Koninklijke Bibliotheek zal plaatsvinden. Paul Hoftijzer (bijzonder hoog-

Paul Hoftijzer

leraar in de geschiedenis van het Nederlandse boek in de vroegmoderne tijd, Universiteit Leiden) vertelt u over de boekhandelsbetrekkingen die Nederland in de zeventiende eeuw met het buitenland onderhield. Vervolgens

Arianne Baggerman

27 NOVEMBER: TIELE-LEZING TIJDENS DE STAAT VAN HET BOEK

Ook in 2013 organiseert de KVB weer het jaarlijkse boekenvaksymposium. De vijfde editie van dit evenement zal plaatsvinden op woensdag 27 november en de locatie is dit jaar het bekende Amsterdamse conferentiecentrum De Bazel aan de Vijzelstraat. Met als thema de 'Staat van het Boek' zullen verscheidene sprekers hun licht laten schijnen over de stand van zaken in het boekenvak, waarbij stevige discussies niet uit de weg worden gegaan.

Sinds het vorige symposium in april 2012 zijn de ontwikkelingen in het Nederlandse boekenvak zeker niet tot stilstand gekomen. Er is veel te bespreken: nieuwe ontwikkelingen, fusies en faillissementen zijn aan de orde van de dag. Desondanks zetten Jef Maes (boek.be), Martijn David (GAU), Michael van Everdingen (KBB) en Eppo van

nr. 21 - november 2013

Een solide business model voor Open Access

Jan-Peter Wissink

In de snel veranderende (boeken)wereld is het voor uitgeverijen belangrijk om tijdig in te spelen op wat klanten willen. Een interessante trend in wetenschappelijk uitgeven is het toenemende aantal publicaties met Open Access. Bij wetenschappelijk publiceren is de eindafnemer (de onderzoeker), vaak ook de auteur. Voor wetenschappelijke uitgeverijen is het dus zaak om goed naar de auteurs te luisteren. Zij maken zich zorgen over de verspreiding van hun publicaties. De budgetten van bibliotheken groeien in de meeste landen al jaren niet meer, terwijl het aantal publicaties per jaar juist toeneemt. Het gevolg is dat de gemiddelde verkoop per wetenschappelijk boek ieder jaar daalt. Daarom pleiten steeds meer wetenschappers en instellingen voor het gratis beschikbaar stellen van de inhoud van deze publicaties, zowel boeken als tijdschriften. Deze vorm van beschikbaarstelling noemt men Open Access. In ieder geval één hindernis voor de verspreiding van inhoud wordt op deze manier geëlimineerd: de beperkte bibliotheekbudgetten. Behalve bezorgdheid over de verspreiding speelt ook een andere redenering een prominente rol. De activiteit van wetenschappelijk onderzoek is grotendeels door publiek geld gefinancierd en zou daarom ook publiek toegankelijk moeten zijn. Verrassend genoeg is er weinig aandacht voor manieren om deze gedachte in een sluitend business model te vatten. Regelmatig wordt op bijeenkomsten over Open Access sterk getwijfeld aan de zin van wat uitgeverijen doen. Dat uitgeven een activiteit is die vakkennis en professionaliteit vereist, die menskracht en investeringen vergt en dus geld kost, wordt opvallend genoeg vaak vergeten. Wil men dat niet zien of vertellen uitgeverijen te weinig over hun werkzaamheden? Amsterdam University Press (AUP) vraagt aandacht voor de vraag hoe er op langere termijn middelen kunnen worden veiliggesteld voor de exploitatie van Open Access uitgaven. Het is heel simpel: wetenschappelijk onderzoek doen kost geld én uitgeven kost geld en voor beide zal dus betaald moeten worden. AUP neemt van harte deel aan nieuwe initiatieven voor Open Access en let daarbij vooral op de optimalisering van verspreiding en inhoud en de duurzaamheid van het verdienmodel. Echter: als er niet over inkomsten wordt nagedacht, is Open Access uitgeven lastig en op termijn zelfs onmogelijk.

Jan-Peter Wissink is directeur van Amsterdam University Press en per april 2013 tevens bestuurslid van de Tiele-Stichting

Nieuwe bestuursleden

In april van dit jaar verwelkomden we twee nieuwe leden in het bestuur van onze stichting: Martijn David en Jan-Peter Wissink. Martijn David is Algemeen Secretaris van de *Groep Algemene Uitgevers (GAU) van het Nederlands Uitgeversverbond*. Daarnaast is hij operationeel secretaris/directeur van de KVB. De afgelopen jaren was hij werkzaam als Legal Advisor van VBK en zette hij - samen met Marijke Bartels - uitgeverij Mouria op, dat later is opgegaan in Atlas Contact. Jan-Peter Wissink is directeur van Amsterdam University Press. Daarvoor was hij uitgeefdirecteur voor Bloomsbury Publishing in Londen en Berlijn en Executive Vice President voor uitgeverij Brill in Leiden. Hij heeft ruim twintig jaar nationale en internationale ervaring met het uitgeven van gespecialiseerde Engelstalige publicaties voor de wetenschappelijke markt en van Nederlandse boeken voor de algemene markt.

'Begaafd, geleerd, bescheiden': activiteiten rondom de sterfdag van P.A. Tiele

Op 22 januari 2014 is het 125 jaar geleden dat de naamgever van de Tiele-Stichting overleed. Pieter Anton Tiele (1834-1889) stond bekend om de grote werkkraft en inzet waarmee hij zijn vele werkzaamheden als bibliograaf en bibliothecaris heeft verricht. Na een leertijd bij verscheidene bekende boekhandelaren besloot Tiele dat de bibliotheek voor hem een meer geschikte werkomgeving was, waarna hij zich vanaf 1853 in rap tempo specialiseerde als bibliothecaris en bibliograaf. Gedurende zijn loopbaan voorzag hij onder andere de bibliotheken van het Athenaeum Illustre te Amsterdam, de Universiteit Leiden en de Utrechtse Hogeschool van vernieuwende catalogi. Ook publiceerde hij wetenschappelijk werk, waaronder catalogi van reisbeschrijvingen en bibliografieën van handschriften en incunabelen. Dat was nog lang niet alles; Tiele hield zich bezig met vele aspecten van het werk in een bibliotheek. Daarbij stond hij onder de bezoekers bekend als zeer behulpzaam. Tijdens de Leerstoelendag op vrijdag 29 november zal prof. dr. J.A.A.M. Biemans, bijzonder hoogleraar Boekwetenschap en Handschriftenkunde aan de Universiteit van Amsterdam, in zijn lezing aandacht besteden aan het leven en werk van deze bijzondere man. Daarnaast verschijnt er van zijn hand later dit jaar een artikel over P.A. Tiele in *De Boekenwereld*.

Ter gelegenheid van de 125^e sterfdag van haar naamgever zal het bestuur van de Tiele-

Nispens (CPNB) de schouders eronder en zullen tijdens deze middag de situatie ieder vanuit hun organisatie analyseren, waarbij zij met de aanwezigen ongetwijfeld graag in gesprek gaan over de toekomst van het boek in Nederland.

Inmiddels een vast onderdeel van de KVB-symposia is de Tiele-lezing, waarbij een gastspreker de toehoorders verrijkt en/of verrast met nieuwe inzichten over tekstuele media vanuit zijn of haar eigen vakgebied. Waar het enigszins mogelijk is, kijkt de Tiele-Stichting graag vooruit naar een samenleving waarin de dragers van tekstuele media weliswaar evolueren, maar waarin ook meer dan ooit van deze media gebruik wordt gemaakt. Onder de titel 'Uitgeven voor de barbaren - Publiceren in het Google-tijdperk' is deze keer dan ook het woord aan Maarten van Steenberghe. Als uitgever van vele sterke non-fictietitels bij Lannoo is hij de aangewezen persoon voor een verhaal over succesvol uitgeven in het digitale tijdperk.

Verder zal op deze dag het derde *Boeketje Boekwetenschap* worden gepresenteerd, getiteld *Van het boek en de rand*. In deze bundel, die tevens zal worden uitgereikt aan de bezoekers van het symposium, vertelt Arianne Baggerman over het papieren boek als geliefd object in een tijd waarin de toenemende digitalisering ons steeds meer beïnvloedt. Paul Hoftijzer geeft voorbeelden van de ontelbare onderzoeksmogelijkheden in de database van de website Historische Kranten en Adriaan van der Weel stelt de vraag waarom Nederland pas relatief laat deelnam aan de internationale overeenkomst voor auteursrechtwetgeving, een onderwerp dat in de huidige discussies rondom auteursrecht nieuw onderzoek verdient.

Deelname aan het symposium is gratis en inschrijven is mogelijk via de website van de KVB (www.kvb.nl) of via info@tiele-stichting.nl.

SUCCESVOLLE MUSEUMMIDDAG EN UITREIKING TIELE-SCRIPTIEPRIJS 2012

Aansluitend op de jaarvergaderingen van Aangeslotenen en het Frederik Mullerfonds op 26 april jongstleden, organiseerde de Tiele-Stichting in Museum Boerhaave een themamiddag voor alle liefhebbers van boeken en boekwetenschap.

Na een welkomstwoord van Els van Eijck van Heslinga was de uitreiking van de Tiele-Scriptieprijs 2012 een goede start van het programma. De prijs werd dit jaar voor de zesde keer uitgereikt en bestond uit een geldbedrag van € 1.000,-. De jury, bestaande uit dr. Sandra van Voorst, dr. Roeland Harms en voorzitter dr. Joost Kircz, kende de prijs dit jaar toe aan Jennifer Conrady. Haar scriptie, getiteld 'A Crowdsourcing Project with a "Predefined Crowd"?' scoorde goed op multidisciplinariteit en werd door de jury omschreven als 'een ge-

Jennifer Conrady neemt de Scriptieprijs in ontvangst

waagd onderzoek dat opvalt door het hoge niveau van bronnengebruik, het wetenschappelijke niveau, de relevantie, én de eigenheid.' In de scriptie staat de contextualisering van digitaal erfgoed met behulp van erfgoedonderwijs via internet centraal.

Naast de Scriptieprijs ontving de winnares ook een jaar lang gratis lidmaatschap van de Nederlandse Boekhistorische Vereniging.

Na de prijsuitreiking stonden er twee presentaties op het programma die eveneens positief van toon waren: de één over een geslaagde uitgave en de ander over een succesvolle uitgeverij. Marieke van Delft, conservator Oude Drukken bij de Koninklijke Bibliotheek, vertelde de aanwezigen over de totstandkoming van de Atlas De Wit, de zeventiende-eeuwse atlas waarvan de KB een prachtig ingekleurde editie bezit. Frederick de Wit stelde deze kaartenverzameling samen uit platen van Blaeu en Janssonius, die hij zelf nog bijwerkte. Van de editie die in bezit is van de KB werd in oktober 2012 een facsimile-uitgave gepubliceerd bij uitgeverij Lannoo, waarvan recentelijk de langverwachte tweede druk verscheen en waarvoor Marieke van Delft samen met Peter van der Krogt de begeleidende teksten verzorgde.

De volgende presentatie werd verzorgd door Herman Pabbruwe, CEO bij Brill. Naar aanleiding van de tentoonstelling 'Geletterd & geleerd' op dit moment in Museum Boerhaave te zien, vertelde hij over de vele successen die dit nog immer onafhankelijke uitgeversbedrijf tot nu toe heeft weten te behalen. Ook besprak hij de geschiedenis van het eigen lettertype 'Brill', dat de uitgeverij in staat stelt om mediumneutrale publicaties te verzorgen en zodoende optimaal voorbereid te zijn op de toekomst.

Na afloop van de lezingen konden de aanwezigen deelnemen aan een rondleiding langs de Brill-tentoonstelling 'Geletterd & Geleerd' en de fraaie oude drukken en herbaria bewonderen bij de tentoonstelling 'Leydse Weelde'. Over alle indrukken deze informatieve middag konden de aanwezigen napraten tijdens een uitgebreide High Tea.

REEKS BGNB

Een van de activiteiten van de Dr. P.A. Tiele-Stichting is de publicatie van de reeks *Bijdragen tot de Geschiedenis van de Nederlandse Boekhandel*. Deze reeks werd in 1884 begonnen door de Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (opgericht in 1815). Tot 1951 verschenen veertien delen. Daarna werd het stil. Ruim veertig jaar later sloegen drie instituten de handen ineen om de zaak weer vlot te trekken en zo begon in 1995 de 'Nieuwe Reeks' onder auspiciën van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB), De Nederlandse Boekhistorische Vereniging (NBV) en de Koninklijke Bibliotheek (KB). In 2003 heeft de Dr. P.A. Tiele-Stichting deze uitgave onder haar hoede genomen. De Nieuwe Reeks loopt voorspoedig en telt nu ook al veertien delen waaronder het succesvolle boek over almanakken van Jeroen Salman en de bundel over de Elzeviers onder redactie van Berry Dongelmans, Paul Hoftijzer en Otto Lankhorst. Vrijwel ieder jaar verschijnt er een deel. Het deel voor 2013, *Koopman in kennis* over de roemruchte Willem Jansz Blaeu van Djoeko van Netten, komt begin 2014 uit. De redactie wordt gevormd door Yvonne Bleyerveld, Helleke van den Braber, Marieke van Delft (voorzitter), Jeroen Salman, Rietje van Vliet en Linda Ijpelaar (secretaris). Namens Walburg Pers neemt Pieter Schriks deel aan de redactievergaderingen.

Oude delen zijn te bestellen via de boekhandel en via de website van Walburg Pers (www.walburgpers.nl). Nieuwe manuscripten zijn van harte welkom.

Stichting eind januari een bezoek brengen aan zijn graf op begraafplaats Soestbergen te Utrecht. Ook is er de afgelopen maanden, met hulp van een oplettende donateur, aandacht besteed aan de restauratie van het graf. De eenvoudige doch sierlijke monumentale steen hoefde weliswaar niet te wijken voor de aanleg van een nieuwe spoorlijn, maar heeft toch enigszins te lijden gehad onder de werkzaamheden. Daarnaast

Graf dr. P.A. Tiele

waren de letters op het graf vervaagd en was een schoonmaakbeurt nodig. Naar verwachting is de restauratie van het graf voor januari 2014 afgerond, waarna het hopelijk nog lange tijd een waardig monument voor P.A. Tiele en zijn echtgenote zal zijn.

Nieuwe aangeslotene: SGKJ

Per 26 april jl. heeft de Tiele-Stichting een nieuwe Aangeslotene: de Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur (SGKJ). De Stichting valt binnen de categorie van aangeslotenen op het gebied van boekwetenschappelijk onderzoek. Het doel van deze stichting is de bevordering en verbreiding van kennis over de geschiedenis van kinder- en jeugdliteratuur, alsmede het behoud en de ontsluiting van oude kinder- en jeugdboeken en kinderprenten als cultureel erfgoed, zowel vanuit de alledaagse werkelijkheid, als vanuit cultuurhistorisch en sociaal-wetenschappelijk perspectief. Een belangrijk onderdeel van het werk binnen de SGKJ zijn de studiedagen. Deze worden twee keer per jaar gehouden en bieden onderzoekers en studenten een platform om hun onderzoek te presenteren, maar vormen voor de circa 200 aangesloten vrienden ook een dag vol met interessante onderwerpen en gelegenheid om onderling bij te praten. Daarnaast organiseert het bestuur regelmatig excursies naar relevante tentoonstellingen en collecties, zoals de *De vrolijke brigade over Russische prentenboeken* in het Haagse Museum Meermanno en een bezoek aan de centsprentencollectie van Jan Anderson in het Streekmuseum Vlaarding. Drie keer per jaar verschijnt het tijdschrift *Berichten uit de wereld van het oude kinderboek* en sinds kort is er ook een blog. Neem eens een kijkje op de website van de SGKJ, waarop u o.a. de virtuele tentoonstelling *Een kinderboek met een verhaal* kunt bekijken: www.hetoudekinderboek.nl.